

ДІАГНОСТИКА ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ВЕРЕТЕННИКОВА Г. Б.

УДК 65.012.34

Веретенникова Г. Б. Діагностика закупівельної діяльності промислового підприємства

У статті обґрунтовано актуальність діагностування закупівельної діяльності промислового підприємства. Проведено критичний аналіз існуючих підходів до оцінювання ефективності закупівельної діяльності, запропоновано вдосконалену систему показників за такими напрямками, як якість організації та ресурсного забезпечення, результативність й ефективність, безпека логістичних операцій.

Ключові слова: закупівельна діяльність, закупівельна логістика, ефективність закупівельної діяльності, напрямки діагностики закупівельної діяльності. **Бібл.:** 10.

Веретенникова Ганна Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки, організації та планування діяльності підприємств, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: a.veretennikova@mail.ru

УДК 65.012.34

Веретенникова А. Б. Диагностика закупочной деятельности промышленного предприятия

В статье обоснована актуальность диагностирования закупочной деятельности промышленного предприятия. Проведен критический анализ существующих подходов к оценке эффективности закупочной деятельности, предложена усовершенствованная система показателей по таким направлениям, как качество организации и ресурсного обеспечения, результативность и эффективность, безопасность логистических операций.

Ключевые слова: закупочная деятельность, закупочная логистика, эффективность закупочной деятельности, направления диагностики закупочной деятельности. **Библ.:** 10.

Веретенникова Анна Борисовна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики, организации и планирования деятельности предприятий, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: a.veretennikova@mail.ru

UDC 65.012.34

Veretennikova A. B. Diagnostics of Procurement Activity of Industrial Enterprise

The importance of procurement activity of industrial enterprise is substantiated in the article. The results of the critical analysis of the existing approaches to procurement effectiveness evaluating are presented. The main directions of diagnostics of procurement activity of industrial enterprise such as the quality of the organization and the resources, the effectiveness and efficiency, security of logistics operations.

Key words: procurement activity, logistics, procurement efficiency, directions diagnosis procurement **Bibl.:** 10.

Veretennikova Anna B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economics, Organization and Planning of the Enterprises Activities, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: a.veretennikova@mail.ru

Успішне функціонування підприємства обумовлено наявністю в нього конкурентних переваг, що вигідним чином виокремлюють його серед інших суб'єктів господарювання на ринку. Якісна продукція, низькі витрати виробництва, висока платоспроможність, імідж надійного ділового партнера, – ці бажані характеристики безпосередньо обумовлені ефективністю закупівельної логістики. А отже, діагностика матеріально-технічного забезпечення на підприємстві та своєчасне прийняття управлінських рішень щодо його вдосконалення мають стати об'єктом пильної уваги з боку їх керівників.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методичного забезпечення ефективної організації логістичних систем на підприємстві внесли такі вчені, як Крикавський Є., Окландер М., Смиричинський В., Чухрай Н., Тридід О. М., Таньков К. М., Гаджинський А., Залманова М., Роднікова В. Проблема діагностування стану закупівельної діяльності промислового підприємства є актуальною, але використання існуючих наукових розробок не дозволяє повною мірою вирішити поставлене завдання. Необхідність удосконалення системи показників оцінки, яка б комплексно враховувала особливості та суттєві характеристики закупівельної діяльності промислового під-

приємства в сучасних умовах господарювання обумовила напрямком даного дослідження.

Метою статті є оприлюднення результатів дослідження щодо вдосконалення процесу діагностики закупівельної діяльності промислового підприємства на основі запропонованих напрямків дослідження та основних показників оцінки.

Результати детального аналізу літературних джерел на предмет сутності [3, 5, 6] та особливостей існуючих методик діагностики закупівельної діяльності [1 – 10] свідчать про їх обмежену кількість та наявність певних недоліків, що утруднюють їх використання та отримання об'єктивного результату діагностичного дослідження.

Більшість науковців концентрують свою увагу на визначенні ефективності логістичної системи підприємства, або логістичного ланцюга, у цілому. Автори зазначають необхідність врахування синергетичного ефекту, розрахунку загальний результату в процесі взаємодії усіх учасників логістичних ланцюгів.

У своїй роботі Рославцев Д. М. [9] розглядає логістичну систему як певний інвестиційний проект, ефективність якого доцільно визначати за допомогою показників чистого дисконтованого доходу, індексу прибутковості та внутрішньої норми прибутковості. Як дохідну

складову автор визначає дохід від операційної діяльності, обсяг матеріалопотоку; як капітальні витрати визначено витрати на придбання основних засобів, що використовуються логістичною системою: стелажі, піддони, навантажувачі, піддони, транспорт та ін. Поточні витрати складаються з витрат на заробітну плату, утримання та ремонт обладнання та транспорту, витрати на паливо, загальногосподарські витрати, податок з власників автотранспорту. Наведений підхід [1] заслуговує на увагу, оскільки передбачає розрахунок терміну окупності організації логістичної системи певного типу. Запропоновані автором показники ефективності, на наш погляд, доцільно розглядати як критерії вибору в процесі прийняття рішення щодо доцільності впровадження тієї чи іншої системи оптимізації матеріальних потоків між підприємством та іншими учасниками логістичного ланцюга. Слід зауважити, що отримані розрахунки базуватимуться на прогнозних даних, тому об'єктивність отриманих результатів залежить від достовірності прогнозу.

Інші спеціалісти в галузі оцінювання логістичних систем [7, 8] в основі своїх розробок щодо показників, які характеризують результативність закупівельної діяльності, базуються на врахуванні основної мети логістики, яка передбачає оптимізацію матеріальних потоків за умов мінімізації операційних витрат. Автори [2, 7, 8] пропонують такі показники змінних і постійних витрат на зберігання, відвантаження, переробку; тариф за годину роботи транспорту, вартість транспортних засобів, змінні витрати на одиницю сировини, витрати на додаткову закупівлю прискореним способом, витрати, пов'язані з управлінням запасами, часткові втрати продукції при транспортуванні та закупівлі. Аналіз наведених витрат, що характеризують організацію закупівельної діяльності, є неодмінним етапом діагностики. Створена на підприємстві система обліку витрат виробництва повинна виділити витрати, що виникають в процесі застосування закупівельної логістики, сформулювати інформацію про найбільш значущі витрати і характер взаємодії один з одним. На наш погляд, зниження витрат, пов'язаних із доведенням матеріального потоку від первинного джерела сировини до виробничого споживача, є не єдиним завданням управління закупівельної діяльності з позиції управління підприємством в цілому. З позиції операційного менеджменту закупівельна діяльність є допоміжною по відношенню до переробної операційної діяльності, її значущість обумовлена здатністю забезпечувати безперервний виробничий процес. Тому якість впливу закупівельної діяльності на організацію основного виробництва необхідно враховувати в процесі її діагностики.

У роботі [4] запропоновано систему показників оцінювання закупівельної діяльності торговельного підприємства. Особливістю запропонованого автором [4] підходу є виокремлення трьох груп показників за такими напрямками: результативність, ефективність та якість організації. Під результативністю пропонується розуміти ступінь реалізації завдань і досягнення цільових показників, отриману внаслідок цього позитивну динаміку відповідних оцінних показників. Ефективність

доцільно розглядати як співвідношення отриманих результатів і здійснених транзакційних витрат. Якість організації закупівельної діяльності запропоновано оцінювати з точки зору таких характеристик, як кадрове забезпечення, виконання вимог щодо конкурентності, публічності закупівельних процедур, обґрунтованості вибору постачальників, оптимізації закупівельних ризиків. Доцільно погодитися із пропозиціями автора [4] щодо використання процедури оцінювання якості організації безпосередньо процесу закупівельної діяльності. Діагностика процесу закупівельної діяльності, яка передбачатиме використання запропонованих характеристик, збільшить об'єктивність і достовірність отриманих результатів аналітичного дослідження, оскільки вони характеризують певні особливості організації процесу матеріально – технічного забезпечення. Але наведений перелік характеристик і показників не є повним для використання в процесі діагностики промислових підприємств і потребує подальшого уточнення з урахуванням специфіки галузі.

Існує думка [1] про доцільність використання стандартної методики аналізу фінансового стану, показники якої характеризуватимуть результативність та ефективність логістичних операцій на підприємстві. На наш погляд, передусім у цьому разі, необхідно визначити ступінь впливу логістичних операцій на кінцевий результат діяльності підприємства, що дозволить отримати достовірну оцінку. Але аналіз ресурсного забезпечення закупівельної діяльності підприємства, не лише фінансового, а й кадрового, матеріального інформаційного, доцільно проводити з метою виявлення «вузьких» місць і причин негативних наслідків.

Проаналізовані системи оцінки мають певні здобутки, які доцільно врахувати в процесі удосконалення процесу діагностики закупівельної діяльності промислового підприємства. Наповнення запропонованої системи оцінки напрямками та показниками обумовлено розумінням сутності процесу закупівельної діяльності та сучасними умовами господарювання, які висувають вимоги до управління логістичними системами, дотримання яких підвищує ефективність заходів з матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Діагностування закупівельної діяльності промислового підприємства доцільно здійснювати за такими напрямками: якість організації та ресурсного забезпечення, результативність й ефективність, безпека логістичних операцій.

Перший напрямок передбачає необхідність дослідження організаційної складової процесу матеріально-технічного забезпечення на підприємстві. Основними показниками, що доцільно використовувати в процесі діагностики за даним напрямком, є коефіцієнти ритмічності, безперервності, оперативності, автоматизації (інформатизації) процесу, а також показники, що характеризують рівень узгодженості дій у процесі виконання логістичних функцій, ступінь використання основних засобів (транспорт, складські приміщення та ін.), платоспроможність підприємства, питома вага сировини та матеріалів, що поставлені та оплачені в загальному об-

сязі постачань, питома вага працівників, що мають освіту за напрямком «логістика» в загальній чисельності персоналу служби (відділу), обсяг заробітної плати спеціалістів з логістики, система заохочень персоналу.

Другий напрямок дослідження передбачає аналіз ступеню досягнення цілей закупівельної логістики [5] на підприємстві, тому основну увагу доцільно приділити формуванню портфелю замовлень для своєчасного постачання матеріалів і частин, використанню системи «точно у термін», мінімізації зовнішньовиробничих і внутрішньовиробничих витрат у сфері постачання, мінімізації запасів матеріалів і частин та прискоренню обіговості матеріальних запасів, скороченню терміну постачань, мінімізації витрат на входному контролі, скороченню транзакційних витрат, обґрунтованому зниженню частин, що закупуються; зниженню складських витрат на матеріальному складі.

Залежність виробництва від результатів закупівельної діяльності обумовила виокремлення третього напрямку дослідження, який, у свою чергу, обумовлює рівень стабільності виробництва як похідної величини від стабільності та якості закупівельних операцій. Основні показники, які характеризуватимуть рівень безпеки взаємовідносин підприємства з постачальниками, є такими: якість сировини, матеріалів і частин, що поставляються підприємству, рівень цін на них, виконання умов постачання, рівень конкурентної сили постачальників, рівень прозорості взаємовідносин з постачальниками, ризики, що супроводжують зовнішні та внутрішні логістичні операції на промисловому підприємстві.

Таким чином, у процесі діагностики закупівельної діяльності доцільно визначити динаміку розвитку логістичних операцій підприємства у перспективі, базуючись на даних попередніх періодів. Аналіз за запропонованими напрямками дозволить не тільки оцінити ефективність процесу матеріально-технічного постачання але й виявити обставини зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливатимуть на подальшу позитивну кількісну та якісну динаміку логістичних операцій промислового підприємства.

Слід зазначити, що в статті наведено перелік основних показників, що характеризують логістичну діяльність у сфері постачання, тому напрямком подальшого дослідження є деталізація методичного забезпечення діагностичного процесу за кожним запропонованим напрямком, а саме: якість організації та ресурсного забезпечення, результативність та ефективність, безпека логістичних операцій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранець Г. В. Аналіз та управління фінансовими потоками в логістичному циклі підприємства / Г. В. Баранець // Економічні науки. Серія «облік та фінанси». – Луцьк : ЛДТУ. – 2006. – Вип. 3(12). – Ч. 2. – С. 6 – 15.
2. Гриньова В. М. Механізми стратегічного управління підприємством на засадах логістики / В. М. Гриньова, К. М. Таньков, С. О. Огієнко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 232 с.

3. Козловский В. А. Логистический менеджмент / В. А. Козловский, Э. А. Козловская, Н. Т. Савруков. – СПб. : Политехника, 1999. – 276 с.

4. Коноваленко М. В. Методичні підходи до оцінки закупівельної діяльності торговельного підприємства / М. В. Коноваленко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 3 (94). – С. 99 – 105.

5. Крикавський Е. Логістика. Для економістів : Підручник / Е. Крикавський. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2004. – 448 с.

6. Новицкий Н. И. Организация производства на предприятии / Н. И. Новицкий. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 392 с.

7. Осипцев В. И. Анализ эффективности логистических систем / В. И. Осипцев. – Х. : Изд-во «Форт», 2009. – 288 с.

8. Пригуляк Н. С. Дослідження функціонування логістичних інформаційних систем аптечних мереж / Н. С. Пригуляк, Р. Р. Гриник // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк : ВІЕМ. – 2011. – Вип. 2. – С. 274 – 284.

9. Рославцев Д. М. Технологія роботи учасників основа формування витрат логістичної системи / Д. М. Рославцев // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2007. – № 3 (27). – С. 3 – 6.

10. Шемаєва Л. Г. Управління стратегічною взаємодією підприємства із зовнішнім середовищем / Л. Г. Шемаєва. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 280 с.